

== Velja po pošti: ==
za celo leto naprej .. K 40—
za en mesec .. „ 3,50
za Nemčijo celoletno .. „ 45—
za ostalo inozemstvo .. „ 50—
V Ljubljani na dom:
za celo leto naprej .. K 36—
za en mesec .. „ 3—
V upravi prejeman mesečno .. 2,50
== Sobotna izdaja: ==
za celo leto .. K 8—
za Nemčijo celoletno .. „ 10—
za ostalo inozemstvo .. „ 13—

SLOVENEK

== Inserati: ==
Enostolpna petstvarsta (72 mm
široka in 3 mm visoka ali nje
prostor)
za enkrat .. po 50 v
za dva- in večkrat .. „ 45,
pri večjih naročitih primerih
popust po dogovoru.
Ob sobotah dvojni tarif.
== Poslano: ==
Enostolpna petstvarsta K 1—
Izhaja vsak dan izvenemš
delje in praznike, ob 3. uri pop.
Redna letna priloga vojni red

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6/III.
Rokopisi se ne vračajo; ne frankirana pisma se ne
sprejemajo. — Uredniškega telefona št. 50.

Političen list za slovenski narod.

Upravništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6. — Račun
poštne hranilnice avstrijske št. 24.797, ograde 26.511,
bosn.-haro. št. 7563. — Upravniškega telefona št. 50.

„Zmeda pojmov“.

Dr. Ivan Janežič.

»Reichspost« in P. Biederlack sta v velikih skrbih za naše dobro dinastiji in državi zvesto ljudstvo, da bi ga ne pokvarila zmedena pisava naših listov in časopisov. Zato kličejo policijo in vlado na pomoč, naj vendar že napravi ta konec takemu pohujšanju.

Ali je ta ljubezen iskrena ali ne, tega ne bomo preiskovali, a brez odgovora ne smemo pustiti tega očitanja, da ne bodo mislili mnogovrstni naši nasprotniki, kakor da je kaj resnice na tem obrekovanju. Tukaj se bomo ozirali le na nekatere take besede, ki danes obvladujejo javno mnenje in so zato velikega pomena pri presojevanju in odločevanju državnopravnih vprašanj. Take besede so: 1. Načelo »samoodločbe« in načelo »vmešavanja ali posredovanja«. 2. Besede: »država«, »državna avtoriteta« in »narod«.

1. Beseda »samoodločba« je novejša tvorba, zato njen pomen še ni vsestransko natanko določen. Gotovo je, da ima ta beseda lahko dober pomen, mogoče je pa tudi si pri tem kaj protipravnega misliti. Dolžnost profesorjev in državnikov bi bila pravi pomen te besede določiti in jo potem dosledno rabiti v tem pravem pomenu. Tega pa niso storili ne naši ministri ne profesorji v »Stimmen der Zeit« ne »Reichspost« in P. Biederlack, ampak razni ministri rabijo to besedo zdaj v tem zdaj v drugem pomenu, kakor jim ravno kaže, vselej pa malo določno. Profesorji v »Stimmen der Zeit« in v »Reichsposti« so pobijali en ekstrem tako imenovano »boljševiško formulo«, pri tem pa so tako pisali, kakor da je to bistvo in jedro vsake samoodločbe, in zlasti da sloni jugoslovanska majniška deklaracija na taki protipravni podlagi. — Zdaj je dokazano, da je to čisto napačna, nedokazana trditev, a kakega popravka zastoj iščeš po predalih »Reichspost«.

Z veseljem pa moramo priznati, da so tudi med Nemci pošteni možje, ki resnico odkrito povedo, brez ozira ali bo temu in onemu všeč. Tak mož je profesor dr. Karol Hilgenreiner, na vseučilišču v Pragi. Ker »Slovenec« prinaša to njegovo razpravo, je nam ni treba obširno razpravljati. Najboljši pouk o tej reči je pa prinesel »Čas« iz peresa prof. dr. A. Ušeničnika. Danes torej lahko z dobro vestjo trdimo, da smo Slovenci si največ trudili jasnost spraviti v to načelo in da smo tudi v tem oziru največ dosegli. —

Dokazano je torej, da niso naši listi napravili nobene zmede pri rabi in razlagi te besede, nasprotno pa ima ravno »Reichspost« vzroka dovolj v tem oziru reči: mea culpa!

2. Načelo »vmešavanja ali posredovanja« je druga taka beseda, katero po sodbi »Reichspost« in P. Biederlacka napačno rabimo in razlagamo. Ker smo o tem že v »Slovencu« dosti pisali, tukaj samo to omenimo, da niti iz ozkosrčne razlage P. Biederlackove ne sledi, da naša teorija o rabi tega principa ni prava. Sicer pa ni nikjer pozitivno določeno, da se omejuje raba tega principa samo na dva tam imenovana slučaja. P. Suarez in vsi priznani moralisti uče, da v slučaju »samoodločbe« proti krivičnemu napadalcu, je edino pravilo pri izbiranju sredstvo moderamenculpatae tutelae. — Kdaj pa nastopi za posameznika tak slučaj samoodločbe, to je pa quaestio facti, ki se mora rešiti s pričami.

Kakor vidimo, je bila tudi tukaj »Reichspost«, ki je brezobzirno pometala s tem principom v teoriji, ko smo mi trdili splošno sprejeti šolski nauk. Še vse v lepši luči se pa pokaže početje »Reichspost« v praksi. V času te svetovne vojske je pisala o uporabi tega načela že stokrat, pa s kako doslednostjo? Kadar je stvar njej všeč, takrat se sme rabiti to načelo v najširšem obsegu. Tako n. pr. smo to gledali v Belgiji na korist Flamcev. Zdaj se isto vrši na Kurskem in tistih obmorskih pokrajinah, kjer je število Nemcev v razmerju do drugih nekako isto kot na Kranjskem med Nemci in Slovenci; pa Nemci posredujejo v korist svojih rojakov in »Reichspost« to hvali.

Posebno poučen slučaj dvorezne politike »Reichspostne« je pa Besarabija. Z uporabo načela »samoodločbe« je postala Besarabija samostojna republika ob istem času z Ukrajino, Finsko in Kavkazom. Vse države četverozveze so jo priznale. Dobro! Ta samostojna Besarabija pa zdaj sklone po isti »samoodločbi«, da stopi z Rumunijo v skupno državno zvezo. Po zdaj veljavnem mednarodnem pravu jim tega nihče ne sme braniti. Pa glejte spakal! Vsi ugovarjajo. Avstrija in Nemčija ugovarjati zato, ker niso spolnjeni neki pogoji njima v korist. »Reichspost« pohvali ministre, da modro ravna. Ugovarjata tudi Bolgarija in Ukrajina. Zakaj vendar? — V južni Besarabiji živi kakih 200 tisoč Bolgarov, ki ne marajo priti pod rumunsko vladno, zato so se obrnili do Bolgarije, naj posreduje njim v prilog. Prav isto se je godilo na severu z Ukrajinci, za katere se je potegnila ukrajinska vlada. Oboje pohvali »Reichspost« in prav nič ne preiskuje, ali je raba tega načela v tem slučaju opravičena ali ne.

Tako vidimo čuden prizor dvojne mere. Na prvi strani pobija uporabo tega načela z veliko vnemo, zato da dokaže Jugoslovanom strašno krivico puntarske veleizdaje, ki obstoji ž v tem samem, da jim kaj takega sploh na misel pride, na drugi

strani pa mirno pripoveduje razne slučaje uporabe istega načela, jih odobruje in pohvali tiste državnike, ki so izvrševali te zadeve. Kdor stalno bere »Reichspost«, se o tem lahko prepriča vsak dan.

To je res način pisanja, ki nemškimi bralcem lahko zmeša pojme in jih zapelje v krive sodbje.

Tako pisanje prepreči vsak pošten sporazum med strankami in tudi med narodi. Najsi krščansko-socialna stranka še tako zadržuje v parlamentu in v člankih vodilnih politikov, da hoče in dela na sporazum avstrijskih narodov, vse to bo pa ostalo brez sadu, dokler bo njeno časopisje uganjalo tako prevratno politiko.

Prav posebne vrste politiko vodi pač »Reichspost« nasproti Irski, pa o tem bi bilo treba posebnega članka.

(Dalje.)

Kmetijstvo in vojna.

Pod naslovom »Borba za kruh« priobčuje »Arbeiterzeitung« naslednji tehnični članek:

V zadnjih desetletjih pred vojno je prebilo kmetijstvo mogočno revolucijo. Pridelale vsakega orala se je od desetletja do desetletja višal. Če je mogla Evropa preživljati svoje mogočno narasle ljudske množice, se za to nima zahvaliti samo izboljšanju prometnih sredstev, ki so ji omogočala, da je dovažala iz Združenih držav, Kanade, Argentinije, Indije, Sibirijske žito na svoje trge, marveč tudi in predvsem izboljšanju svojega lastnega kmetijstva. Vojna je vse to namah podrla. Predvsem jo zaprla dovoz iz drugih delov sveta: luke osrednjih veselil zapira britansko brodovje, državam entente pa otežuje dovoz pomanjkanje ladijskega prostora, ki postaja vsled podmorske vojne čimdalje občutnejše. Obenem je pa tudi pridelek v vseh evropskih deželah globoko padel. Danes pridelamo na oralu zemlje mnogo manj nego pred vojno, manj celo nego smo pridelali pred petdesetimi leti, ko še nismo poznali izpolnjene kmetijske tehnike, ki so nam jo prinesla zadnja desetletja. Kazen za to, da že petinštirideset mesecev odtežemo kmetijstvu vse zdrave moške, da mu jemljemo njegovo najvažnejše proizvodno sredstvo — delavno živino, da smo ustavili vse tovarne, ki so kmetu preskrbovale z orodjem in stroji, z močnimi krmili in gnojili, je pač neizbežna. Tako nam mora končno poiti vsakdanji kruh. Bridko pomanjkanje, ki ga danes trpe vsi narodi, je neizbežna posledica propada našega kmetijstva, neizogibna posledica vojne, ki odteza poljedelstvu človeško in živalsko delavno moč, živa in mrtva delavna sredstva.

Tako sedaj povsodi manjka kruha. In ljudje napadajo drug drugega v pohlepu, da bi svojemu sosedu oropali zadnji kosček

kruha. Mestjani in deželani, industrijski delavci in kmetje se bore medseboj za tisto bore kruha. Mi v mestu vpijemo — in moramo vpati —, naj se kmetom vzamejo zaloge, ki jih imajo še v svojih kaščah, dočim mi za jutri nimamo ničesar. Ko pa pridejo potem komisionarji žitnoprometnega zavoda h kmetom, da rekvirirajo zadnje zaloge, tedaj se branijo kmetje z rokami in nogami, skrivajo svoje zaloge, kjer le morejo, ter so strastno ogorčeni, da se jim hoče vzeti še zadnji ostanek tega, kar so pridelali z lastnim trudom. Človek in žival zavidata drug drugemu vsako perišče živil. Živinoorejci tožijo, ker se turšica in ječmen, ki jih potrebujejo za krmljenje svojih živine, uporabljata za kruh. Konsumenti se pa zopet pritožujejo, ker kmetje z žitom, krompirjem, repo, ki jih potrebujemo za prehrano, krmijo svoje živali. Vsaka dežela zavidala drugi zadnji kosček kruha! Štajerci zdihujejo, da se v njihovi deželi rekvirira, ker je Galicija ostala svoj delež dolžna; Poljaki in Ukrajinci odgovarjajo, da nimajo več kaj dati, ker je vojna uničila njihove hiše, njihovo orodje, njihovo živino in jim onemogočila celo novo obdelavo polja. In nazadnje, ko v lastni deželi nimamo ničesar več vzeti, gremo v tuje dežele na plen. Vkorakali smo v Ukrajino, da bi tamkaj dobili žita; toda tam se kmetje branijo sedaj s cepci in kosami, kjerkoli hočemo rekvirirati! Odvratna slika, to besno zavidanje kruha, ti divji boji za tisto malo žita, ti roparski pohodi za kruh. To je »duševni zanos«, »npravno očiščenje« tega »velikega časa«!

Toda ravno ta grenka stiska, ki tira danes človeka proti človeku, sloj proti sloju, narod proti narodu v boj za obstanek, nam jasno kaže, kako je človek odvisen od človeka in kako morajo končno vsi narodi propasti, ako skušajo drug drugega premagati, namesto da bi drug z drugim sodelovali. Morda ni boljšega zgleda za to nego katastrofa, ki jo je povzročilo pomanjkanje umetnih gnojil. Kakor znano potrebuje rastlina za svojo prehrano dušik, fosforovo kislino in kali. Te snovi mora kmetovalec dati zemlji, da mu uspe setev. Zato gnoji kmet zemljo s hlevskim gnojem in gnojnico, ki vsebuje te snovi. Toda hlevski gnoj in gnojnica evropskemu kmetijstvu nista več zadostovala. V zadnji desetletjih so jih v vedno vedno večji meri dopolnjevali z umetnimi gnojili. Vse dežele so v velikih množinah dobivale soliter iz Čileja, fosfate iz Alžira, kalijeve soli iz Nemčije, da so z njimi gnojile svoja polja. Z vpeljavo umetnih gnojil je napravilo kmetijstvo v zadnjih desetletjih najvažnejši korak v svojem tehničnem napredku, važnejši nego najboljši stroji, važnejši celo nego izboljšani sistemi poljskega kolobarjenja in napredek v rasilnogojstvu. Obilnejši uporabi umetnih gnojil moramo v

LISTEK.

43

Nevidni človek.

Angleški spisal H. G. Wells. — Prevel I. M. (Dalje.)

XXVII.

Oblega dr. Kempove hiše.

Kemp je čital čudno pismo, pisano s svinčnikom na masten kos papirja.

»Bil si čudovito energičen in spreten,« se je glasilo to pismo, »akoravno si ne morem misliti, kaj hočeš s tem doseči. Zoper mene si. Cel dan si me lovil — skušal si me oropati nočnega spanja. Vendar sem jedel vzlic tebi, sem spal vkljub tebi, in igra se šele pričinja. Na vse to ne more biti drugega odgovora, kakor da pričnem grozovlado. Te vrstice oznanjajo prvi dan grozovlade. Port Burdock ni več pod vladno kraljice, povej svojemu policijskemu polkovniku in vsem ostalim; zdaj je pod mano — pod grozovladol! To je prvi dan nove dobe — dobe nevidnega človeka. Jaz sem prvi nevidni človek. Pa za začetek bo vladala lahka. Prvi dan bo samo eno usmrčenje drugim za svarični zgled — človek, ki mu je ime Kemp. Danes pride smrt ponj. Naj se zaklene, skrije, obda s stražo, si

nadene oklep, če se mu zljubi — smrt, nevidna smrt pride ponj. Naj stori varnostne odredbe — to bo naredilo toliko večji vtis na moje ljudstvo. Smrt pride opoldne. Pismo pade v hišo, ko pride pismonoša, potem pa na nogel igra se začinja. Smrt prihaja. Ne pomagaj mu, ljudstvo moje, da ne pride smrt tudi nad vas. Danes mora Kemp umreti.«

Ko je Kemp še enkrat prebral to pismo, je rekel: »To ni prevara. Njegove besede so! In on misli resno.«

Obrnil je preganjeni papir in na naslovni strani je videl intodeanski pečat pa prozaično opazko »plačati je 2 d (pence) kazni.«

Počasi je vstal, pustivši kosilo nezavžito — pismo je bilo prišlo s pošto ob eni uri — ter je odšel v svojo delavno sobo. Pozvonil je dekli ter ji naročil, da gre nevtogoma pogledat po hiši, če so vsa okna dobro zaprta, in zapre vse oboknice. V delavni sobi jih je zaprl sam. Iz nekega zaklenjenega predala v spalnici je vzel majhen revolver, ga skrbno pregledal ter ga vtaknil v žep svojega jopiča. Nato je napisal več kratkih pisem, eno na polkovnika Adya, jih izročil dekli, da jih vzame seboj, ter ji dal natančna navodila, po kateri poti naj zapusti hišo. »Zate,« je rekel, »ni nobene nevarnosti.« Potem je nekaj

časa razmišljal, pa se vrnil k svojemu že mrzlemu kosilu.

Jedel je s presledki premišljevanja. Navsezadnje je udaril močno po mizi. »Dobili ga bomo!« je vzkliknil, »in jaz sem vada. Predaleč pojde.«

Šel je navzgor in skrbno zapiral vsaka vrata za seboj. »Igra, čudna igra je to,« je rekel, »a ugodnosti so vse zame, Mr. Griffin, vzlic tvoji nevidnosti. Le pogum! Griffin contra mundum — proti celemu svetu... pa kako!«

Postal je pri oknu in zrl na grič. »Vsak dan si mora dobiti živeža — in jaz mu ga ne zavidam. Ali je v resnici spal sinoči? To se ve, da nekje zunaj pod milim nebom — varen pred zasledovanjem. Da bi saj dobili malo mrzlega, deževnega vremena mesto te vročine.«

»Morda me pravkar opazuje.«

Stopil je čisto k oknu. Nekaj je udarilo ob zid nad oknom, da je urno odskočil.

»Nervozen postajam,« je rekel. Vendar je preteklo celih pet minut, predno je zopet stopil k oknu. »Kak vrabec je moral biti,« je dejal sam pri sebi.

Zdajci je začul zvonec sprednjih vrat in pohitel je doli. Odpahnil in odklenil je vrata, pregledal zaporno veržico, jo nataknil ter previdno odprl vrata, ne da bi se pokazal. Znan glas ga je nagovoril. Bil je

Adye. »Vaša služabnica je bila napadena, Kemp,« je rekel izza vrat.

»Kaj!« je vzkliknil Kemp.

»In tisto vaše pismo je bilo vzeto. Čisto blizu tukaj je. Pustite me noter.«

Kemp je odpel veržico in Adye je vstopil skozi kar najbolj mogoče ozko odprtino. Obstal je v veži in gledal z neskončnim olajšanjem, ko je Kemp zopet zaprl vrata. »Pismo ji je bilo iztrgano iz rok. Strašno se je prestrašila. Zdaj je doli na postaji. Histeričen napad. On pa je blizu tukaj. Kaj pa je bilo v pismu?«

Kemp je zaklel.

»Kakšen bedak sem bil!« je dejal Kemp. »Saj bi vendar lahko vedel. Komaj uro daleč je do Hintondeana. Že tukaj!«

»Kaj pa je ondi?« je vprašal Adye.

»Poglejte sami,« je rekel Kemp ter ga peljal v delavno sobo. Podal je Adyu pismo nevidnega človeka. Adye ga je prebral in tiho zažvižgal. »In vi — —?« je rekel.

»Nasvetoval sem past — kakor pravi bedak!« je rekel Kemp, »ter poslal svoj nasvet po dekli. Pa njemu.«

Adye je posnekal Kempovo brezbožnost.

»Popihal jo bo,« je rekel Adye.

»On nikdar,« je odgovoril Kemp.

(Dalje.)

prvi vrsti pripisati, da se je donos zemlje v zadnjih desetletjih pred vojno tako močno zvišal. Tedaj je prišla vojna in s tem je prenehala vsaka možnost za racionalno gnojitev. Vseled nazadovanja živinoreje po številu in vsled slabega krmljenja tudi po kakovosti ima kmetovalec sedaj veliko manj hlevskega gnoja nego v miru; zato bi umetna gnojila dvakrat nujno potreboval. Toda ravno sedaj ne moremo dobiti umetnih gnojil. Kalijevih soli sicer ne manjka; saj imata Nemčija in Avstrija na razpolago jalove soli stassfurtskih rudnikov. Toda dovoz čilskega solitra in fosfatov nam blokada zapira. Ako pa damo zemlji samo klor brez primerne množine dušika in fosforja, mi to nič ne koristi. Kajti po znamenitem Liebigovem »zakonu minima« odloča pridelek vedno tisto gnojilo, ki ga damo zemlji v najmanjši, najnezadostnejši množini; v tem slučaju torej fosfor, katerega damo zemlji premalo in ne kali, katerega imamo dovolj na razpolago. Našim sovražnikom se pa ne godi nič boljše nego nam. Sicer imajo dovolj solitra in fosfatov; toda njim manjka zopet kali, ki so ga dobivali iz Nemčije, a še tako obilo gnojenje z dušikom in fosforjem ne zaleže nič, ako zemlja ne prejme tudi zadosti kalija. Tako pada donos zemlje od leta do leta. V prvih letih vojne je kmetijstvo izčrpalo redilne snovi, ki jih je dobila zemlja še pred vojno. Toda polagoma se redilne snovi pozurijo, rastline ne dobe v zemlji več dovolj hrane, množina pridelkov mora zato leto za leto padati. Če danes povsodi primanjkuje kruha, je to v prvi vrsti posledica katastrofalnega nazadovanja poljskih pridelkov vsled nezadostnega gnojenja. Mi stradamo, ker našim poljem manjkajo fosfati iz francoske severne Afrike; naši nasprotniki pa stradajo, ker pogrešajo nemških kalijevih snovi. Evropa je mogla v miru preživljati hitro rastočo ljudsko množico, ker je vsaka dežela drugi dobavila najpotrebnejše surovine: Nemci Francozom kali, Francozi Nemcem fosfate. Kakor hitro se med narodom in narodom potegnejo strelski jarki in drug drugemu zapro dovoz najnujnejšega, zagospoduje stiska tukaj in tam in ta stiska mora postajati težja od leta do leta, dokler traja vojna in tem težja, čimdalje traja vojna.

Zelo lahko se je ustiti z »zmagovitimi mirom«, lahko je odklanjati »mehak mir«. Toda cenimo enkrat, koliko redilnih snovi utegne se ležati v naših tleh! In potem izračunajmo, koliko bodo še znašali naši pridelki prihodnje leto! Vpoštevajmo škodo na ljudskem zdravju in ljudski moči, neizogibne socialne in politične nevarnosti, ki morajo končno nastati iz nazadovanja naših letin! In potem naj si upa kdo reči, da naj zaradi Livonije in Estonke, zavoljo Longwyja in Brievja, zaradi kakoršnekolik poprave meja v Italiji ali na Balkanu nadaljujemo vojno!

Kako nastanejo dobri spomeniki?

Pod tem naslovom je l. 1916. priobčil Karel Scheffler v »Voss. Ztg.« dne 9. julija članek, ki se čita kakor odgovor na razna vprašanja, ki tičejo Krekov spomenik. Zato priobčujemo članek dobesedno:

O tem vprašanju se sedaj na Nemškem mnogostransko razpravlja. Povsodi se zbirajo poklicani in pač tudi nepoklicani, da povodenj spomeniške umetnosti, ki jo moramo pričakovati, uravnajo. Vsa ta propaganda se dela popolnoma resno in dostojanstveno in nam zgovorno priča o močnem kulturnem častihlepiju, ki preveva Nemce. Dobrodošlo jo moramo imenovati predvsem kot znamenje, da tisti način postavljanja spomenikov, ki je veljal pri nas med leti 1870. in 1914., boljši sedaj obsojajo in da skrbje za to, da bi take izrodke za bodočnost preprečili.

Prvo podvprašanje se mora glasiti: Kdaj je čas, postaviti kak spomenik? Odgovor daje zgodovina... Na splošno potrjuje vsak dober spomenik resničnost nauka, da mora med povodom in proslavo biti gotova doba. Treba je dobiti razdaljo. Najboljši berlinski spomeniki so Schlüterjev Veliki izborni knez, Rauchov Stari Fric in Blücherjev ter Scharnhorstov kip. Veliki izborni knez je umrl l. 1688., spomenik so mu postavili šele 15 let pozneje. Stari Fric je moral 65 let čakati na dostojen spomenik. Scharnhorstov kip so odkrili 9. Blücherjev spomenik pa 7 let po junakovi smrti. Oba Humbolta sta dobila svoja spomenika šele več desetletij po njuni smrti. To se pravi: v vsakem slučaju so počakali, da slika o značaju ni več omahovala in leta in leta je trajalo delo, da se je doseglo najvišje, kar se je dalo. Pravo nasprotje brzim obratom zadnjih desetletij, ko je počaščenje sledilo za petami. Nobena druga doba ni poznala take naglice. Celo v Italiji renesance so si dali več časa. Gattamelata je umrl l. 1443. Verrochijev kip na konju je bil postavljen l. 1490. Iz vsega tega se vidi, da je bil vsak spomenik, kateremu so potomci priznali pohvalo odličnosti, skrbno prevdarjeno, šele čez nekaj časa sklenjeno in potem počasi dozorevalo delo. Zato je prvo, česar se

moramo učiti od preteklosti — če hočemo ustvariti dobre spomenike — čakanje. Priti moramo ven iz priložnostnih umetnosti in gojiti zmisel za končnoveljavno. Opustiti moramo vero v kolikost in se odločiti za kakovost. Ideje in osebnosti, ki naj jih proslavimo, morajo postati v našem duhu popolnoma objektivne, predno moremo najti zanje najrazvitejšo umetniško obliko...

Drugi del vprašanja se mora glasiti: Kje je pravi prostor za spomenik? Odgovor: Tam, kjer dobi spomenik posvečenje. S spomenikom se mora dati zvezati višja predstava, najboljša kult. Izvir spomenika je nagrobni kamen. Najveličastnejše stolnice in svetišča se dvigajo večinoma nad ostanki svetnikov ter so orjaški arhitektonski spomeniki cerkvenih junakov.

Celo Gattamelata in Colleoni slonita še na cerkvenih zidovih. Na drugi strani pa napravljajo sohe Starega Frica, Blücherja in Scharnhorsta tak vtis, ker je prostor med vseučiliščem, opero, orožnico, muzejem, stolnico in gradom nekak forum. Pruski forum. To se pravi: spomeniki stoji pred arhitektonskimi stenami in dobivajo po tem sami arhitektonični značaj. Kako važno je razmerje med spomeniškim kiparstvom in arhitekturo, uči že kratek pogled na antiko, gotiko, renesanco — na vsako veliko umetniško dobo...

Ta dva pogoja sta torej za dober spomenik neizogibno potrebna: Razmerje do arhitekture in posvečenost kraja. Vodilna misel mora biti: ne, kako bi kakemu načrtu za spomenik poiskali kolikor toliko primeren prostor — marveč začeti moramo z mestom, ki spomenik — in sicer večinoma čisto določen spomenik zahteva.

Končno se glasi vprašanje: Kdo naj bo stvaritelj spomenika? Na to odgovorimo: samo močni talenti, ki je zmožen prave monumentalnosti. V zadnjih desetletjih se je vedno najprej sklenilo, da se spomenik postavi in šele nato so premišljevali, kateremu umetniku naj bi dali naročilo. Ob oddaji naročil so sodočevali najčudnejši razlogi.

Veljati pa mora načelo: Najprej moramo imeti veliki talent, šele potem pride misel na spomenik. Zamisel mora imeti svoje izhodišče v umetniku. Gattamelata in Colleoni v bistvu nista toliko vojskovodja kakor Donatello in Verrochio. Juliju II. se je tako mudilo — ker je hotel izkoristiti življensko moč Michelangela. Danes imamo komaj pol dvanajstotice kiparjev, ki so sposobni, stvarjati spomenike, ki kolikor toliko odgovarjajo dostojanstvu predmeta. In za arhitektonične spomenike imamo komaj ravno toliko stavbenikov. Presegajočega veleuma sedanja doba sploh nima. In to je tretji — toda odločilni razlog, da bodimo skrajno previdni. Umetnik, ki naj ustvari kaj trajno vrednega, mora biti ideji spomenika duševno kos. Počakajmo torej, da ideja časa v relativno maloštevilnih sposobnih možeh dozori — ali pa da pridejo novi talenti.

Izrekati se smejo samo želje, staviti predlogi...

Zares obečati uspeh, bi nam moglo samo eno: Maloštevilno sestavljena in stanca, ki bi imela neomejeno oblast... Samo ona bi mogla — ako bi se našli pravi možje — organizirati v duhu tistih besed, ki jih je dal Schinkel svojemu načrtu za spomenik osvobodilnih vojen na pot: Zgradba takega spomenika se mora vleči najmanj poldrugo desetletje, dela se mora udeleževati vsa višja umetniška obrtnost v deželi, vsi odlični umetniki bi morali sodelovati in v izvršitvi se mora doseči taka popolnost, da bi se v šoli tega dela slog umetnosti in obrti znova porodil.

Ta brezpogojnost umečnosti — edino le ta — nam more pripomoči, da dobimo dobre spomenike in z njimi novo narodno umetnost.

Goriško pismo.

Te dni bo zboroval po dolgih letih spet v Gorici deželni šolski svet. Materijala bo imel pač dovolj, a mislimo, da služi predvsem pozornost in vpoštevanje goriška slovenska gimnazija, ki se je morala med vojno spremeniti v surogat zaposlovalnih tečajev v Trstu.

Splošna želja in zahteva slovenskega goriškega prebivalstva je, da se vrne zavod že s pričetkom prihodnjega šolskega leta v Gorico in da se pravočasno uredi vse, da ne bo ob otvoritvi v septembru zmed.

Kolikor nam je znano, je obvestil učiteljski zbor goriške slovenske gimnazije zastopnika učiteljstva v c. kr. deželnem šolskem svetu g. ravnatelja Bežka in g. drž. poslanca dr. Ant. Gregorčiča, da je pripravljen z veseljem vrniti na svoje službeno mesto v Gorico. Prav je to in smo veseli tega. To pa zato, ker je vpostavlitev slovenske gimnazije v Gorico nujna kulturna potreba, ki jo niti dežela, ko je ljudstvo sedaj po Krasu, Vipavski dolini, v Brdih, na Cerkljanskem, Tolminskem in Kobariškem doma in se obenem še dan za dnevom vračajo begunci in se

vrnejo za njimi tudi otroci, ki so bili po raznih izvenrednih zavodih.

Če je imelo ljudstvo dosedaj že toliko žrtve kar se tiče šolanja svojih otrok, ni potreba, da bi jih imelo tudi v bodoče. Gorica je središče dežele, kar omogoči tudi kontakt med šolo in starši, čegar gotovo ni bilo v sedanjih razmerah, ko so bile izvenredne gimnazije kakor tudi tečaji v Trstu preoddaljeni. Moralna in materialna stran govori na vso moč za vpostavlitev gimnazije v Gorico.

Omeniti je tudi treba, da je v zadnjih letih goriški slovenski naraščaj čisto izostal, kar utegne biti katastrofalnega kulturnega pomena za naš del dežele. Mislimo samo n. pr. na duhovniški poklic, ko ne bo tudi iz sosednjih škofij dobiti delavcev. Vzrok, da ni bilo naraščaja, je pač preoddaljenost drugih gimnazij in tržaških tečajev, kar je stavilo prevelike gnotne zahteve na rame staršev.

Prometne zveze z Gorico so vpostavljene in zato je gotovo upravičena zahteva slovenskih Goričanov, da bi imeli svoje otroke v središču Goriške, kjer bi jih lažje obiskovali in tudi lažje skrbeli zanje v vsakem oziru. Tudi v aprovizacijskem, ko pride jesen v deželo!

Stanovanjsko vprašanje utegne delati glavne ovire, a se ga da premagati, če je v Gorici že sedaj prostora za 5000 prebivalcev, bi dobilo gotovo pri teh še kakih 200 pa tudi več slovenskih gimnazijcev in še par družin stanovanje. Dobre volje je treba in misliti pravočasno tudi na to, da se otvori kak konvikt in obenem dijaška aprovizacijska kuhinja. Starši, ki bi imeli svoje otroke v mestu bi šli gotovo na roko kolikor bi mogli, treba je le, da se v prvi vrsti vsi poklicani faktorji za to zavamejo.

Brali smo o stodesetih tisočih namenjenih nemški gimnaziji — slovenski nič! Tudi zato mora slovenska gimnazija v Gorico, da je druga ne prehititi in ne izkoristi razmer. Slovenski otroci v slovensko gimnazijo. Če bo razmerje otrok tako, kot je za ljudsko šolo sedaj — potem smo lahko zadovoljni.

Glede tržaških tečajev bi bilo omeniti, da pretežno del Goriške nima od njih nobenega haska. Trst je preoddaljen in tudi ni za naše goriško dijaštvo. Tržačanom so tečaji dokazali, da je slovenska gimnazija v Trstu nujno potrebna. Zato naj se pobrigajo in delajo, dokler je ne dosežejo. Učiteljski zbor goriške gimnazije ima čisto prav, da hoče v Gorico. Kolikor vemo, nima povoda, da bi se navduševal za tečaje.

Klic goriškega slovenskega prebivalstva je: Slovensko gimnazijo brezpogojno s šolskim letom 1918/19 v Gorico!

Turčija bo anektirala Krim.

Lvovsko časopisje poroča: Kijevske »Vidrodenja« prinašajo sledečo vest: »Izvedeli smo i gotovega vira, da je izrekla ena izmed zveznih držav (Turčija) v smislu mirovne pogodbe v Brestu Litovskem svoje zahteve po Krimu. Vseled tega smatra ukrajinska vlada za potrebno, da odpokliče svoje čete s krimskega polotoka. Tozadevno je izdal ukrajinski generalni štab sledeči uradni poročili: Dne 27. aprila. Vseled političnega položaja, je dobila zaporoška brigada ukaz, naj zapusti Krim in odkoraka do postaje Dženkoj. 28. aprila. Oddelki atemana Natijeja so dobili povelje, naj odkorakajo v Perekop.

Organ galških Ukrajincev »Dilo« prinaša k tej vesti sledeč komentar: »Po Holmu in Besarabiji še — Krim. Po amputaciji na zahodu in na jugozahodu — sedaj še amputacija na jugu. In ta amputacija je tem hujša, ker bo zgubila Ukrajina edino opirališče za vojno mornarico Sebastopol in s tem tudi vojno mornarico samo. A kjer ni vojne mornarice, se tudi trgovska mornarica ne more razvijati. Črno morje postane iz ukrajinskega morja zaprtu turško morje. Amputacija je tako nenavadna vseled svoje nenaravnosti (pomislmo samo: Italijani anektirajo Istro s Puljem), da nismo mogli prve vesti niti verjeti. Toda kmalu so se te prve vesti uradno potrdile. — In sedaj zgubi Ukrajina Krim. Ali bo privolil v to, ali more sploh privoliti v to, kdaj ukrajinski narod, četudi bi moral trenutno računati z dovršenim dejstvom? Odgovor se mora glasiti le: »Nikoli!«

Poglobitev zveze z Nemčijo.

»Kölnische Zeitung« izvaja glede na izpolnitev zveze med Nemčijo in Avstrijo: Poročilo, da so sklenili novo zvezo sprejeti v ustavo, ne odgovarja resnici, skleniti nameravajo marveč politične, vojaške in gospodarske pogodbe, ki bodo tvorile strneno celoto. Ni se torej sklenila morebiti vojaška konvencija ali gospodarska zveza, marveč pogodba, ki obsega vojaški, politični in gospodarski del. Tudi ni resnično poročilo, da so se zedinili v velikem glavnem stanu na rešitev poljskega vprašanja v avstrijskem smislu.

Berlinski »Lokalanzeiger« je poročal o sestanku dveh cesarjev: »Dvomimo, da so rešili ob tej priliki že popolnoma poljsko vprašanje. Ne verujemo, da nameravajo to vprašanje zdaj rešiti v takozvanem avstrijskem-poljskem smislu.

Nekdo, ki je bil navzoč pri sestanku dveh cesarjev v nemškem glavnem stanu, pripoveduje: Oba cesarja sta se razgovarjala nad eno uro. Pred zajtrkom je poročal zunanji minister baron Burian. Cesarju Karlu so poročali po zajtrku njegovi svetovalci; ko je bil pri cesarju Burian, je prišel v salon nemški cesar; oba cesarja sta bila nato pri čaju nad poldrugo uro sama skupaj.

Po posetu nemškega cesarja sta prišla k avstrijskemu cesarju nemški kancler Hertling in državni tajnik zunanjih reči pl. Kühlmann. Cesarju Viljemu so poročali ta čas njegovi svetovalci; sprejel je tudi v posebni avdienci avstro-ogrske činitelje. Diplomati so se pogajali pri kanclerju. Baron pl. Arz se je posvetoval večkrat s Hindenburgom in Ludendorffom. Pri večerni pojedini so se zbrali pri cesarju Viljemu vojaški in politični voditelji obeh držav. Cesar Viljem je sprejel cesarja Karla; vladarja sta se razgovarjala v mali knjižnici 10 minut, nato sta se vrnila v salon. V knjižnici leže na mizi spisi vojaških atašejev, ki jih urejajo svetovalci in tajniki.

Pri večerni pojedini sta si napijala oba vladarja. Dan se je končal s poglobitvijo zveze obeh osrednjih velesil.

Z ozirom na poročila o novih pogodbah med Avstrijo-Ogrsko in Nemčijo izvaja »Arbeiterwille« med drugim: »Kar se je poročalo o pogodbah med obema državama, je precej temno, ker niso povedali, v koliko so izboljšali obstoječe pogodbe. Morebiti nekateri vedo, za kaj je šlo, ker prepeva nemško meščansko časopisje slavošpeve na tesnejšo zvezo. Ni misliti, da bi nekaj ne slavili, česar ne poznajo, dasi je pri avstrijskem nemškem narodnem časopisju vse mogoče. Vemo le, da so poročali pred več kakor enim letom o pogajanjih z ozirom na bodočo trgovinsko pogodbo, ki se mora skleniti, ker potee trgovinska pogodba z Nemčijo in z ozirom na novo pogodbo z Ogrsko. Vojska je pa potisnila vsa druga vprašanja v ozadje, ker je vpraševala pretežna večina ljudstva vedno, kdaj se že konča nesrečna vojska, dasi je reč silno važna. Zanimivo je, ker ne vemo ničesar o vsebini pogajanj in o bodočih gospodarskih odnosajih z Nemčijo. Uradno so povedali o pogajanjih v nemškem velikem glavnem stanu: Načelno so se že določile vodilne smeri pogodbam, ki jih nameravajo skleniti. Upravičeno vprašujemo, za kaj gre; ne iz radovednosti, marveč iz upravičenega interesa. Če nečemo, da Avstrija ne doživi po vojski gospodarskega in finančnega poloma, se morajo njene koristi kot državne celote najkrepkeje in najskrbnejše čuvati nasproti vsem dežlam, tudi nasproti Nemčiji. Kako je to potrebno, nas ne uče le skušnje z nemškimi zavezniki na vzhodu, marveč tudi na jugu. Ne varajmo se: vojska je Avstrijo v vsakem oziru oslabilala. Njeni državniki morajo krepko zastopati avstrijske koristi, če nečemo priti v popolno odvisnost svojih zaveznikov. Ljudsko zastopstvo odobruje gospodarske in trgovinske politične pogodbe z drugimi državami, a tozadevno so naše izkušnje zelo velike, ker ga v takih slučajih navadno prisilijo, da pritrdi. Kljub radosti nemških nacionalcev o zboljšanju zveze z Nemčijo, o podrobnostih ne poročajo, ne smemo prezreti sedanjega položaja na bojišču. Nemški cesar je govoril predvčeršnjim v Aahnu zopet govor meča. Če bi tudi sodili, da cesar Viljem ni pretiraval, vemo le. Anglije v lastni deželi in na moru ni mogoče premagati, se manj pa v Ameriki. Če se razvije na koncu koncev vojska v gospodarsko vojsko, vemo, da se zelo razločujejo koristi avstrijske državne skupnosti in koristi Nemčije, ki nas finančno in gospodarsko desetkrat prekasa.

Nemško narodno časopisje piše tako, kakor da so se pogajali tudi o vojaški zvezi z Nemčijo. Avstro-Ogrska je zvezana z Nemčijo oficijelno v vojaško obrambno zvezo; če obstojajo poleg te še tajne pogodbe, ne vemo. Sai obstoja prej ko slej tarne diplomacija. Nemški mogotci hočejo morebiti zmagovati mir, a avstrijski narod, v kolikor njih možgan ni popolnoma zmčral nacionalizem, hočejo sporazumni mir. Ne odgovarjalo bi svoječasni splošni volji ljudstva, če bi se vezali bolj, kakor se je glasila svoječasna Czerninova mirovna formula. Ali bomo kdaj zvedeli, v koliko se bo morala Avstro-Ogrska uklanjati volji Nemčije? Nočemo zamolčati, da izgleda nekoliko posebno cesarski sestanek po hujšanju vseled cesarjevga pisma. Koristi vseh avstrijskih narodov, brez izjeme, niso take, kakršne so koristi nemških mogotcev. Posebno z ozirom na vojaške zvezne razmere gre lahko za važne ljudske koristi. Preden se bomo radovali vseled izboljšanja zveznega razmerja, moramo pred vsem vedeti, kaj se je spremenilo v dosedanjih pogodbah.

Sikstova pisma.

Rotterdam, 15. maja. Pariški dopisnik »Manchester Guardian«, ki je uvedel lastno kurirsko službo, da se izogne cenzuri, je poročal zato nekoliko zakasnelo: »Poincaré ni odgovoril na prvo pismo cesarja Karla princu Sikstu pismeno, marveč v ustnem razgovoru z njim. Poincaré je pisal o tej zadevi pismo Ribotu, katero je med akti. Poročevalec navaja iz vsega najvažnejša mesta. Princ Sikst se je naročil, naj naznani cesarju Karlu, da za Francijo ne obstoji več vprašanje Alzacije-Lorene iz leta 1871. Francija marveč zahteva Alzacijo-Loreno iz l. 1814. in 1790. z dolino ob Saari; zahteva torej, naj se ji vrnejo, ponove in odškodujejo kraji na levem bregu Rene. Poročevalec dalje poroča: Princ Sikst je pritiskal, naj se ohrani tajnost, ker bi vsako odkritje Avstrijo spravilo za vselej pod nemško gospodstvo. Princ Sikst je obiskal trikrat Anglijo. Lloyd George je sodil o avstrijskih predlogih čisto drugače, kakor Poincaré. Rekel je, če prepuste Avstriji in Italiji, da odločijo sami o vprašanih ozemljih, bi se kmalu posrečila pogajanja. Ko je bil Lloyd George v Parizu, je spremenil svoj nazor pod vplivom Poincaréja in Ribota in to tembolj, ker se je upiral Sonnino odločno dogovoru z Avstrijo. Po svojem obisku v Angliji se je vrnil princ Sikst nazaj v Švico in je poročal cesarju Karlu optimistično o pogajanjih, posebno zato, ker so sprejeli v Angliji baje ugodno predloge.

Volna poročila.

AVSTRIJSKO POROČILO.

Dunaj, 15. maja. Uradno se poroča: Na ozemlju Monte Corno so se vnovič razvili mali krajevni boji pri čemer se je Italijan ustalil v neki postojanki naših poljskih straž.

Načelnik generalnega štaba.

NEMŠKO POROČILO.

Berlin, 15. maja. Veliki glavni stan: Severno od Kemmela so imeli krajevni napadi in podjetja popoln uspeh in so nam prinesla 120 ujetnikov. Naš napad se je izvršil ravno, ko so se sovražne čete izmenjavale in je zadal Francozom visoke krvave izgube. Artiljerijski boj v ozemlju Kemmela se je nadaljeval. Danes zjutraj so se tam s francoskimi sunki razvili novi pehotni boji.

Med Lyso in prekopom La Basse in pri Bucquoy-u je sovražna artiljerija posebno ponoči živahno delovala. Med Ancro in Sommo smo v kratkem sunku ob cesti Bray-Corbie vdrl v angleške črte in obdržali ozemlje proti dveh močnim protinapadom sovražnika. V podporo pehote artiljerija živahno deluje. Pri Villers-Bretonneuxu, na obeh straneh Luce in Avre je ognjeni boj na mnogih točkah oživel. Na zahodnem bregu Avre je sovražnik napadel naše črte pri Castelu. Bil je s težkimi izgubami odbit. V posameznih odsekih pozvedovalni boji.

Naši letalci so včeraj sestrelili 4 sovražne pritrjene zrakoplove. Na bojnih črtah zelo živahno ponočno delovanje letalcev. Zmetali smo mnogo bomb v Calais, Dünkirchen in druge municijske zaloge in železniške naprave sovražnika. Z drugih bojišč nič novega.

Ludendorff.

Nemško večerno poročilo.

Berlin, 15. maja. Zvečer. Veliki glavni stan: Pri obrambi danes zjutraj izvršenega sovražnega napada severno od Kemmela smo opustili omajano vpadalno mesto v naših prednjih črtah. Nov močan dozdevni napad Francozov severno od Moreuila se je s težkimi izgubami izjalovil.

Angleške izgube v Sredozemskem morju.

Berlin, 15. maja. (Wolffov urad.) »Times« dne 25. aprila prvič prinašajo statistiko angleških izgub v Sredozemskem morju. Po tej statistiki je bilo v imenovanem morju od leta 1917 do konca marca leta 1918 potopljenih 7.749.133 ton. Nemški uradni podatki pa navajajo, da so znašale izgube v omenjenem času 11.398.490 ton.

Boj boljševikov z anarhisti.

Petrograd, 12. maja. (K. u.) Reuter: V Moskvi se je pričel včeraj ponoči boj med boljševiki in anarhisti. Čete sovjeta so obkolile poslopja anarhistov, med njimi njih glavni stan, na katerem so razvili velik, črn prapor z napisom: »Anarhija.« Anarhisti so odklonili predajo in so se branili s topovi, oklopnimi vozmi in z ročnimi granatami. Podobni boji so se bojevali tudi po drugih cestah. Potem, ko se je bil boj poldruge uro, so razvili takozvani anarhistični federalisti belo zastavo. Izgube še niso znane. Pri Kremlu, sedežu ljudskih komisarjev, so postavili veliko topov. Danes opoldne se je bil še boj.

Politične novice.

+ Manifestacijski shod na Dolenjskem. Na Rakovniku v Mirenski dolini bo na binkoštni ponedeljek manifestacijski shod. Na shodu govore dr. Korošec, dr. Rybář iz Trsta in urednik Smodej iz Celovca. Pričetek shoda ob pol 3. uri pop. Shod sklicuje Slov. katoliško politično društvo v St. Janžu. Vlak odhaja iz Ljubljane ob 8. uri zjutraj, iz Novega mesta pa ob 9. uri zjutraj. Zborovanje se vrši v prostorih, ki so oddaljeni le par minut od postaje Rakovnik. Vsi na shod!

+ Shod S. L. S. se vrši na binkoštni ponedeljek popoldne v Velikih Laščah v Društvenem domu. Poroča državni poslanec dr. Lovro Pogačnik in deželni poslanec Škulj.

+ Sv. Gregor. Shod, ki bi se imel vršiti na binkoštni ponedeljek, se je preložil na pozneje, ker je glavni govornik zadržan.

+ Dolenjaves pri Ribnici. V nedeljo se je vršil lep političen shod v društveni dvorani, ki je bila polna mož in fantov. Poročala sta državni poslanec dr. Lovro Pogačnik in deželni poslanec K. Škulj. Sprejele so se resolucije: Zahvala za delo v dosegu miru papežu Benediktu XV. ter cesarju Karlu, navdušeno soglasje z deklaracijo, zaupnico Jugoslovanskemu klubu, zaupanje vodstvu S. L. S., ostro se je obsodila gonja proti ljubljensmu knezoškofu.

+ Resolucije na manifestacijskem shodu na Bizeljskem se glase: Narodni jugoslovanski shod na Bizeljskem, ki se je vršil dne 12. maja 1918, je sklenil soglasno: 1. Neomejeno zaupanje Jugoslovanskemu klubu na Dunaju, posebno njegovemu predsedniku dr. A. Korošču in ga prosi, naj nadalje vstraja v boju za osvoboditev naroda Hrvatov, Slovencev in Srbov v trdni slogi z bratskim češkim narodom. — Protestira proti poskusu dr. Seidlerja in Wekerla razdvojit Slovence od Hrvatov in Srbov in končno protestira proti izdajalskemu Stadler-Pilarjevemu nastopu, s katerim se podpira naše narodne nasprotnike s tem, da se odreka bratov Slovencev.

+ Koroški Vsenemci so še vedno ogorčeni nad odstopom grofa Czernina. Dne 2. maja so zborovali v Celovcu in izdali proglas, da je »zaupanje v srce avstrijskih Nemcev omajano«, ter zahtevajo od poslancev, naj napovedo brezobziren boj vsaki vladi, ki se zoperstavlja njihovim zahtevam. Nemci v Avstriji morajo skrbeti samo za svoj dom, »skrb za od notranjih sovražnikov ogroženo državo po se mora prepustiti vladi, ki nosi polno odgovornost za vse, kar pride.« Nemce da so vkljub vsej zvestobi (!?) do dinastije in države izročili na severu in jugu »dem masslosen Wüten staatsfeindlicher Panslawisten«. Samopomoč se mora uporabljati v in izven parlamenta na brezobziren način. — Pa še reci kdo, da nemški »politiki niso histrični!«

+ Kdor zna, pa zna! Tudi nemški Tirolci so imeli dne 9. t. m. svoj »Volks-tag« v Stercingu. Nemški listi ga pozdravljajo z veseljem, samo da ne povedo, so-li bili nazvoči Tirolci pod ali nad 40 let. Zahvala niso malo: tako n. pr., da mora zasedati škofovski sedež v laškem Tridentu — Nemec, »dober Tirolec«, da se mora duhovščina tridentske škofije vzgajati v nemškem duhu, da se morajo deželne meje pomakniti precej proti jugu, itd. itd. Tudi cesarski hiši so Tirolci, kakor poročajo listi, obljubili samo še pogojno zvestobo. Saj gledajo proti severu! Res, Tirolci znajo — kakor znajo, naj so pod ali čez 40 let!

+ Velenemska iredenta. »Grazer Volksblatt« objavlja ostri članek, v katerem nastopa proti tistim Velenemcem, ki razvijajo zdaj prapor Schönererja in razvijajo agitacijo za spremembo Avstrije v zvezno državo Nemčije. Opozarja na izjavo Franko Steina, ki je rekel 15. majnika 1906 v seji državnega zbora: »Nam ni čisto nič za dinastijo in za avstrijsko državo. Nasprotno: le ena želja in nada nas preveča, da se enkrat zgodi, kar se mora zgoditi: razpad te države, da more živeti nemški narod v Avstriji pod slavnim varstvom Hohenzollerjev.« Ponosno dvigajo zdaj predbojevnik nemške iredente svojo glavo in vriskajo, če se na ljudskih shodih ostro nastopa. List opozarja na Schönererjev izrek: »Naš edini Bog je Bismark — in jaz sem njegov prerok.« Bismark sam ni bil posebno vesel velenemskih hujškov, če je celo rekel, da mora vsak kancler spoditi te ljudi s krvavimi glavami domov, če bo potrebno. Bal se je, da bi se katoličanstvo v avstrijskih Nemci v Prusiji preveč ne okrepilo in bi moral v Prusiji sčasom odstopiti prednost Dunaja. List končava svoj članek: »Nemška iredenta v Avstriji bi pomenjala nesrečo Nemčiji. To naj si zapomnijo dobro vsi tisti, ki lahko-mišljeno blebetajo, naj se spremeni Avstrija v nemško zvezno državo.«

+ Odlikovani avstrijski ministri. Cesar je podelil poljedelskemu ministru grofu Sylva-Tarouci veliki križ Leopoldovega reda, notranjemu ministru grofu Toggenburgu, ministru bogočastja in pouka dr. Ljudevitu Cviklinskemu, ministru socialne preskrbe dr. Viktorju Mataji, železniške-

mu ministru dr. Karlu baronu pl. Banhan-su, pravosodnemu ministru dr. Hugonu pl. Schauerju, ministru javnih del Emilu vitezu Homannu pl. Herimbergu, ministru deželne brambe fml. pl. Czappu in ministru dr. Juliju pl. Twardowskemu red železne krone I. vrste, in sicer pl. Czapu z vojno dekoracijo.

+ Državna stranka v gosposki zbornici. Pod vodstvom grofa Walterskirchna ustanove tisti člani gosposkozbornične desnice, ki so izstopili iz nje, državno stranko.

+ Posvet nemških parlamentarcev o jugoslovanskem vprašanju. Ustavni odsek, ki so ga določile nemške nacionalne in krščansko-socialna stranka, je končal 15. t. mes. posvete o jugoslovanskem vprašanju. Navzoči so bili tudi člani gosposke zbornice dr. pl. Grabmayer, dr. Klein, profesor Schindler in dr. pl. Wittek.

+ Prošnje za kruh v Budimpešti in v Berlinu. Tirolci in Nemci iz severne Češke prosijo kruha v Berlinu in v Budimpešti. Tu in tam pravijo, da je to sramotno. Glede na to piše »Grazer Volksblatt« med drugim: »Ogrska, ki je prodajala v mirnih časih največ žita nam, je dolžna, da nas ne zapusti v vojski. Dolgo časa smo pogrešali Galicijo: našo žitnico. Skrbeti smo morali za begunce. Gotovo mora vsa vojna bremena nositi cela monarhija, ne samo Avstrija. Kar se tiče Nemčije, se mora opozarjati na okolnost, da so stali ves čas vojske deli nemških čet deloma v ozemlju monarhije ali v avstrijskem-ogorskem ozemlju, a avstrijskih čet je stalo le malo nekaj časa leta 1914/15 v Zgornji Šleziji in zelo malo čet več let v Galiciji, po Avstriji-Ogrski okupirani Rusko-Poljski in v Voliniji; dalje v južni Ogrski in v Erdeljski. Večinoma so se prehranjevali z deloma zelo ostro izvedenimi revkizicijami in z nakupom živil; častniki in vojniki nemške armade so pošiljali zasebnim potom nepregledne množice živil svojem v Nemčijo; na prepovedi, ki so jih izdali, se niso ozirali. V Nemčijo je šlo po takih potih velikansko izivil, in sicer iz naših zalog. Iz Rumunije je dobila Nemčija več žita, kot Avstrija. Zaledju Nemčije je pridobila ofenziva proti Italiji znatne ugodnosti. Ne razpravljamo o gospodarstvu in rudnikih in v svilopreji, kar se že zdaj po odhodu nemških čet godi, tudi glede na prehrano je bila Nemčija na boljšem. Poveljstvo avstrijskih-ogorskih čet je prepovedalo vojakom pred pohodom, naj puste domačinom živiti za več mesecev in seme; a ko so odšle nemške čete, se je dognalo, da v svojih osvojenih ozemljih niso pustili prebivalstvu nobenega semena, živil pa le za nekaj dni ali za nekaj tednov. Vsa živila so morali odpeljati seboj v Nemčijo. S svojimi malimi zalogami moramo zdaj preskrbovati v Italiji domačine z živežem in s semenom.« — List zahteva, naj v Berlinu in v Budimpešti navedena trezna realna dejstva upoštevajo. Vlada je dolžna in poklicana, da ne prepusti akcije le zasebnikom, marveč naj nastopi sama za to, v kar jo upravičuje dejanski položaj.

+ Hrvatski sabor. Dne 14. maja je nadaljeval hrv. sabor razpravo o indenniteti. Posl. Hrvoj je izjavil v imenu Starčevićeve stranke prava, da bo glasoval proti indenniteti, ker ne zaupa današnji vladi.

+ Radodarnost vojaške uprave. »Grazer Volksblatt« objavlja članek, v katerem opozarja na svarilo kontrolne komisije državnih dolgov vojaški upravi glede na njene izdatke. Članek opozarja, kako razpisa vojaška uprava denar. Podrejenim pisarkam plačuje mesečno 300 kron z brezplačnim stanovanjem, razsvetljavo, kurjavo, hrano in častniški menaži itd. Če se primerjajo ti izdatki s plačo in z hrano navadnih vojakov, katerih obstoj je morebiti uničila vojska in ki bodo plačevali po vojski z davki tako razsipanje denarja, je morala komisija opozarjati na ta nedostatek. Upravičeno opozarja dalje na negospodarsko nakupičenje vojaških oseb za fronto; na tisoče in tisoče ne vedo, zakaj pravzaprav služijo državi. Nešteto takih vojakov pritegujejo službeni dolžnosti, ki so doma pri delu neobhodno potrebni, a pri vojakih je vrednost njih dela ničla. Opozarja na tisoče in tisoče, ki jih pošiljajo mesce in mesce od ene kompanije do druge, dokler jih ne superarbitrirajo. Brez dela postavajo okoli, prehranjevati jih morajo, a po krivdi vojaškega uradnega konjičaka zamujajo delo, ki bi ga lahko delali doma. Komisija upravičeno očita vojaški upravi, da še vedno preplačuje dobave. Na polboljšanje ni misliti; saj še vedno grade nepraktične tabore lop. Daimlerjev škandal v Nemčiji, ki ima brez dvoma boljšo finančno upravo, kakor je naša, bi ne bil osamljen v Avstriji, če bi bil dovoljen vpogled v sklepe vojnega ministrstva. Članek opozarja na prostodušno kritiko vojaških naprav v Angliji in pravi: Pri nas so v teh rečeh strašno nervozni; neumljiva nam je bojazan in nazor, da se mora o takih rečeh molčati. Saj smo doživeli, da so zadušili vsako kritiko v časopisju. Razveseljivo je, ker je komisija razkrila to rano. Parlamentarci naj svojo kontrolno pravico boljše in uspešneje izvajajo, kakor so jo do

zdaj. Ravno te okolnosti dokazujejo, kako potreben je parlament.

+ Vprašanje kuratorija Terezijanske akademije. »Militärische Rundschau« piše: Vsled smrti barona Gautscha je izpraznjeno mesto kuratorija Terezijanske akademije. Min. predsedniku Seidlerju se je poverilo, naj začasno vodi zadeve, ki tičejo kuratorijev delokrog. Koliko časa ima pač mnogozaposleni ministrski predsednik, ki niti ne umeva najenostavnejših čustev ljudstva? Sicer pa gre za dve reči: ali res zahteva mesto kuratorja celega moža ali je pa le sinekura. In če je sinekura, ne gre, da jo opravlja ministrski predsednik, marveč naj se ali odpravi ali pa poveri kakemu upokojenemu starcu, ki se bo zabaval z njo in ne bo napravil nobene škode. Vsekakor naj pa država s homuliranjem uradnih mest ne daje slabega zgleda.

+ Kranjski deželni šolski svet — nemška domena. Danes smo prejeli od c. kr. deželne vlade razglas c. kr. kranjskega šolskega sveta o razpisu učiteljskih mest na javnih ljudskih šolah na Kranjskem. Seveda je ta razglas samo nemški. To se godi v središču Slovenije na Kranjskem, kjer je število Nemcev le neznatno. Kaj pravijo k temu slovenski člani šolskega sveta? Ali je tudi to uspeh dr. Šusteršič-Lampetove realne politike na Kranjskem?

+ Iz ogrske zbornice. Ogrska poslanska zbornica je nadaljevala 15. t. m. razpravo o davčnih predlogih. Dr. Wekerle je izjavil, da so davčne predloge sad kompromisa. V direktni zvezi z izboljšanjem valute ni, a jasno je, da ustvarja dviganje državnih dohodkov predpogoj izboljšanju naše valute. Kadar prenehajo vojni davki, bo morala tudi Ogrska višje dohodke posebno obdavčiti. Hoszo je interpeliral vlado v zadevi dopustov za orožje sposobnih črnovojnikov. Poljedelski minister grof Serenyi je odgovoril, da so že potrebno z ozirom na žetev ukrenili, in sicer v večjem obsegu, kakor to želi interpelant. Preskrbeli so tudi za nadomestilo odhajajočim ruskim ujetnikom. Bela Hun je interpeliral v zadevi revkizicij in pokojnin vojnih vdov in sirot in invalidov.

+ Volilna preosnova v Prusiji in nemška socialna demokracija. »Vorwärts« je pisal glede na znano glasovanje o pruski volilni preosnovi: »Če bi bil sklep poslanske zbornice sploh smislen, bi pomenjal, naj se sploh nič ne spremeni in da naj ostane tako, kakor je bilo. Seveda bi taka rešitev večini najbolj ugajala. A ker ne morejo ostati pri starih treh kurijah, je sklep sploh neumen. Z metlami se mora spoditi ta družba domov. Vlada apelira mesto na prebivalstvo na prusko gosposko zbornico. Jasno je, da dela na kompromisu; boji se, kakor je to neverjetno, nevarnosti novih volitev. Vsekakor ostane na dnevnem redu vprašanje o svobodni Prusiji in nikdar več ne izgine. Če se državni zbor razpusti: socialna demokracija je pripravljena; če se doseže kompromis: se bolj se pripravimo. Eno ali drugo.

+ Poglabljena zveza z Nemčijo. Wolffov urad poroča: Pogovori v velikem glavnem stanu, ki so izpadli tako ugodno, tvorijo ogrode skupno z označenimi temeljnimi smermi o izpolnitvi in poglavitni zveze političnim, vojaškim in gospodarskim pogajanjem, ki se bodo pričela pač v najkrajšem času. Na dlani je, da se bodo speljali hitreje nameravani politični in gospodarski dogovori, katerih načelno obliko si lahko predstavljamo, kakor gosposdarski, pri katerih se morajo vzravnati koristi med deželami, ki so tako različne strukture in gospodarske moči. Ne sodimo napačno, če mislimo, da bodo uvedli pogajanja v Berlinu, kjer pričakujejo v ta namen avstrijske in ogrske državnike. Pogajanja se bodo nadaljevala in zaključila najbrže na Dunaju. Gosposdarska pogajanja bodo trajala z ozirom na obsežno podrobno delo pač več mesecev.

+ Cesar Viljem govori. Aachen, 15. maja. (Kor. ur.) Pred nekaj dnevi se je cesar Viljem mudil v Aachenu. Podal se je v mestno posvetovalnico in govoril zbranim mestnim očetom približno sledeče: »Na zahodu sem si ogledal na pol opustošeno Francijo. Tam dobi človek šele pravi vtis o grozoti, ki je naši domovini prizanešana. Kdor postaja malodušen, naj gre za par dni na fronto in si ogleda opustošenje, potem ne bo več tožil in bo s svojo usodo zadovoljen. Potem bo težave, pomanjkanja in strahote vojske potrpeljivo prenašal. Ofenziva dobro napreduje, 600.000 Angležev je že za boj nesposobnih, 1600 topov zaplenjenih. Francozi morajo povsod priskočiti. Trdo prijemamo sovražnike, ki pa tudi niso boljšega zaslužili. Stvar na zahodu se bo napravila, samo potrpeti moramo. Milijonske armade se ne morejo v enem dnevno odpraviti. Svoj cilj bomo dosegli. Težko je delo, ali zato imamo tudi izvrstne kovače. Vzhod smo odprli. Na Krimu gremo tudi naprej. Iz Ukrajine so prišli prvi vlaki živil v Berlin. S tem se bo izboljšala naša preskrba z živilom. V Sevastopolju smo zaplenili močno, bogato obloženo trgovsko brodovje. Vse gre dobro. Razpoloženje čet je izborna. Sedaj menim, je tudi čas, da se

otresemo vsega tujega. Opustiti moramo francosko govorjenje, govorimo rajše v svojem nemškem domačem jeziku.

+ **Odgoditev nemškega državnega zbora.** Nemški državni zbor je šel na binkoštno počitnice, ko je rešil celo vrsto proračunskih postavk. Počitnice trajajo do 4. junija.

+ **Pruska volilna preosnova.** »Nord-deutsche Allgemeine Ztg.« piše z ozirom na odklonitev volilne preosnove v pruskem deželnem zboru glede na izjavo podpredsednika državnega ministrstva: »S to izjavo je izrazila državna vlada iznova trdno voljo, naj se izvede volilna preosnova v smislu najvišjega odloka z dne 11. julija. Današnja seja je pokazala, da je zavzela pravilno stališče, ker namerava izčrpati vsa ustavna sredstva. Vlada si ohrani neomejeno sredstvo razpusta zbornice. Če govori izjava vlade o vojnem položaju, si je izbrala najpregnantnejši izraz, kakršen je potreben v programatični izjavi. Če gre vlada naprej po poti, ki si jo je izbrala, je storila to v popolni zavesti, da služi tako najbolje dobrobiti dežele in ljudstva. V temi je še, kako se bodo razvijale reči. Vsekakor ni še uničena nada, da bodo izpadle nadaljnje razprave ugodno.

+ **Demobilizacija Rumunije.** Z dekretom z dne 14. majnika se je odredila demobilizacija rumunske armade.

+ **General Maurice** je sprejel mesto vojaškega sotrudnika pri listu »Daily Chronicle«.

+ **Barbu de la Vrancea umrl.** V Jasu je umrl pred nekaj dnevi pesnik in politik Barbu de la Vrancea. Rajnik je pripadal najgorečejšim sovražnikom Filipescusa in se je odlikoval z mnogimi govori, s katerimi je hujskal proti Avstriji.

+ **Bivši ruski car odpotuje v švico.** Iz Petrograda: Pogajajo se, da se preseli bivši car iz Petrograda v Švico.

+ **Vojno stanje v odeski guberniji.** »Vossische Ztg.« poroča iz Kijeva: V soglasju z avstrijskimi oblastmi je guverner v Odesi proglasil vojno stanje nad vso gubernijo. Avstrijsko - ogrske čete bodo ukaze gubernijskih oblasti popolnoma podpirale. V Jekaterinoslavu so avstrijske oblasti ustavile štiri časopise in zaprle nekaj urednikov in članov dume. Delavski minister Wagner je izjavil, da je ministrski svet sklenil z ozirom na nejasen položaj prepovedati kongres delavskih zastopnikov.

Dnevne novice.

— **Zahvala državnemu poslancu dr. Benkoviču.** Visoko čislani gospod! Poduradni rudnikov v Trbovljah, Hrastniku in Zagorju se Vam iskreno zahvaljujejo, da ste nas zastopali pri pritožni komisiji dne 6. maja t. l. v Gradcu in da ste tako s svojim vplivnim zastopstvom izdatno pripomogli h gnotnemu in splošno socijalnemu zboljšanju našega položaja. Vi ste edina naša zaslomba in up, ki smo ga stavili v Vas, je bil, kakor vidimo, popolnoma upravičen. Prosimo Vas le vljudo, da nam ohranite še v bodoče naklonjenost in nam ne odrečete podpore, kadar je bomo potrebni. Obenem tudi prosimo, da blagovolite še nadalje zasledovati našo pritožbo glede nedeljskega počitka in nadšit. Mi Vam pa zagotavljamo, da se zavedamo, da je sedanja pridobitev dalekosežnega pomena za nas in naše družine in uverjeni bodite, da Vam bomo za Vaš plemeniti trud iz srca hvaležni. Poduradniki iz Trbovelj, Hrastnika in Zagorja.

— **Trbovlje.** G. državni poslanec dr. Benkovič je velikodušno odklonil vsako plačilo za uspešno zastopstvo poduradnikov pri pritožni komisiji v Gradcu, marveč izrazil željo, naj rajši darujejo 50 K za dr. Krekov spomenik, 50 K za »Slovensko Stražo« in 50 K za Ciril-Metodovo družbo. Na lastno inicijativo pa so darovali poduradniki za Krekov spomenik 100 K, tako da bo darovano skupaj 200 K v priznanje zastopanja dr. Benkoviča.

— **Na manifestacijskem shodu na Rakovniku** se bodo pele naslednje pesmi: Jakob Aljaž: Ujetega ptica tožba (IV. zvezek); Domovini (I. zvezek); Oj z Bogom ti planinski svet (II. zvezek). Stanko Premrl: Zdravica. Hugolin Sattner: Nazaj v planinski raj (SI. Pes. III. zvezek). Ivan Laharnar: Mladosti ni (SI. P. II.). Anton Förster: Ljubezen do domovine (SI. Pes. II.). Vprašaj, čemu da sem Slovenka (SI. P. I.). — Vljudo prosimo vse gg. pevce in gdc. pevke, ki se udeležijo našega shoda, da te pesmi naštudirajo. Pevska skušnja bo na Rakovniku na binkoštni ponedeljek ob pol 2. popoldne. Skrbimo, da bo ta dan mogočno zadonela tudi naša slovenska pesem. Zato vsi pevci in pevke na plan.

— **Iz seje deželnega odbora kranjskega v Ljubljani, dne 15. maja 1918.** Navzoči: predsednik deželni glavar dr. Ivan Šusteršič. Prisledniki deželni odborniki: msgr. dr. Evgen Lampe, dr. Vladislav Pegan, dr. Karel Trille in dr. Ivan Zajec. Predsednik konstatuje sklepčnost, otvori sejo in naznani, da je s 1. majem t. l. vstopil deželni odbornik grof Barbo zopet v

deželni odbor, vsled česar je z istim dnevom prenehalo poslovanje njegovega namestnika barona Apfaltrerna. Nadalje naznani deželni glavar, da nastopi v kratkem daljši zdravstveni dopust. V njegovem odsotnosti ga bo nadomeščal v vsakem oziru deželni odbornik msgr. dr. Evgen Lampe. — Nato se preide na dnevni red. Karlov teden. Dovolj se deželni prispevek 3000 K na roke stacijskega poveljnika polkovnika Weingraberja. — Okrožnim zdravnikom za zdravstveno okrožje Metlika se imenuje dr. Josip Kučera. — Skupno zastopstvo koristi vseh avstrijskih dežela. Navetu nižjeavstrijskega deželnega odbora, da se naj ustanovi na Dunaju posredovalnica za vse deželne odbore, se pritrudi. — Deželni glavar poroča o nadaljnjem izplačilu podpor aprovizacijskim odborom za revne sloje, kar se vzame pritrilno na znanje. — Namesto izstopivšega zastopnika dež. odbora v okrajni preskrbovalni komisiji v Črnomlju P. Gregorja Cerarja se imenuje Josip Doltar, župan v Črnomlju. — Dunajski župan dr. Weiskirchner vabi k udeležbi pri pospešitvi akcije za novo železniško zvezo od Dunaja do Trsta. Sklene se, akcijo podpirati. — S pridržkom naknadnega odobrenja deželnega zbora se dovoli nekaterim občinam na Kranjskem pobiranje nad 100 odstotnih doklad in temu sklepu izposluje Najvišje pritrjenje. — S pridržkom naknadnega odobrenja deželnega zbora se sklene sistemizirati potrebno število strežniških mest na deželni blaznici in skrbeti za primerno strokovno izobrazbo strežniškega osebja.

— **Poročil se bo 18. t. m. v Krškem** g. Kristjan Kazafura, poslovodja »Deželne mesta za krmila« v Ljubljani, z gospodično Pavlo Willenpart. Bilo srečno!

— **Vojaška imenovanja.** Za generala je imenovan podmaršal Luka Šnjarič. — Za podmaršala je imenovan generalni major Gustav Globočnik pl. Vojka. — Za generalnega majorja je imenovan polkovnik ing. Emil Uzelac. — Za podpolkovnika sta imenovana major gen. štaba Slavko Kvaternik, major 3. gor. top. p. Ivan Male. — Za majorje so imenovani stotniki: Edmund Starkl, 97. pp.; Franc Krušič, 97. pp.; Rudolf Rubič, 7. pp.; Karel Roblek, 20. lov. baon, pri 53. pp.; Franc Hočevar; Anton Jančar. — Za stotnike so imenovani nadporočniki: Miroslav Lešnik, 47. pp.; Maks Pittner, 17. pp.; Avgust Furlani, 47. pp.; Valter Potočnik. — Za nadporočnike so imenovani poročniki: Ivan Lukanc pl. Savenburg, 7. pp.; Feliks Kren, 17. pp.; Peter Adamec, 97. pp.; Jos. Uršič, 47. pp.; Karel Balog, 17. pp.; Miroslav Dostal, 87. pp.; Ignac Gruden in Anton Prokop, oba pri 87. pp.; Franc pl. Reja, 97. pp.; Julij Dernovšek, 47. pp.; Alfred Ledvina, 87. pp.; Viljem Novak, Franc Šmal in Jurij Herzog, vsi pri 17. pp.; Bronislav Balaban, 87. pp.; Alfonz Ukmar, 27. pp.; Ivan Milost in Ivan Gruden, oba pri 47. pp.; Ignac Sirca, 17. pp.; Vencel Moč, 7. pp.; Franc Volavšek, 87. pp.; Karel Mihelič, 47. pp.; Stanko Kozak, 87. pp.; Karel Švigelj, 47. pp.; Stanko Jeglič, 6. bos. herc. lov. baon; Rihard Pestevšek, 27. pp. — Za poročnike so imenovani praporščaki: Karel Stoj, 17. pp.; Vincenc Kozjak, 87. pp.; Anton Tomažič; Rihard Kokail, 47. pp.; Ivan Klisanič, 17. pp.; Franc Vaupot, 87. pp.; Herbert Strzelba, 17. pp.; Josip Stribar, 47. pp. — Za nadporočnike so imenovani poročniki: Fric Schusterschitz, 28. polj. top. p.; Ivan Ženko, 128. polj. top. p.; Peter Ogris, 6. polj. top. p. — Za nadporočnika prov. častnika je imenovan poročnik proviz. častnik Adalbert Kolenc. — Za fregatnega kapitana je imenovan korvetni kapitan Adolf Potočnik. — Za linijska poročnika sta imenovana fregatna poročnika Karel Paulin in Alojz Serbec.

— **Ljutomer.** V radgonski bolnišnici je umrl 10. t. m. po dolgi in mučni bolezni g. Fran Schneider, nadučitelj v Cezanjevcih pri Ljutomeru, v 56. letu starosti. Rajni je bil izboren pevec-baritonist ter ustanovitelj prvega tamburaškega zbora na Štajerskem, ko je učiteljeval na Cvenu.

— **Stud. phil. Zdravko Pogačar** iz Radovljice nam je poslal dopisnico iz ruskega ujetništva. Oddana je bila 21. oktobra 1917 v Selu Nowo-Ekonomičeskoje, Ekaterinoslavska gubernija. Piše, da je že 10 mesecev v Rusiji, pa nima nobene vesti iz domovine. Dopisnica je na razpolago v našem uredništvu.

— **Prošnja do vojakov, ki so se vrnili iz ruskega ujetništva.** Vilma Kralj, Hinterberg pri Leobnu, Štajersko, pozveduje po svojem bratu Ivanu Susič (17. pp.), ki je bil v Novgorodu, Kazanska gubernija. — Kdor kaj ve o Ivanu Sorč iz Dvora pri Bovcu, ki je bil ujet 10. junija 1916, naj sporoči njegovi ženi Ani Sorč, St. Salvatore pri Brežah, Koroško. — Družina Batič, Ljubljana, Erjavčeva seta št. 12, I. nad. pozveduje po Antonu Batiču, učitelju. Zadnjič je pisal iz Kijeva 12. maja 1916. Bil je enoletni prostovoljec-četovodja pri dom. pešpolku 27, 15. stotnija.

— **Promet zasebnih vojnopoštah** zahteva dovoljen odslej pod obstoječimi pogoji tudi na vojnopoštne urade št. 425, 499 in 578, ustavljen pa je na vojnopoštne urade št. 2, 363, 393 in 398.

Koroške novice.

k **Gibanje sovražnikov.** Na binkoštno nedeljo bo nemški »Volkstag« v Kotičah v Gornji Ziljski dolini. Komaj so jo slovenski vojaki oprostili sovražnega Laha, pa delajo Nemci zgago z »Volkstagom«. — »Bauernbund« je zboroval dne 12. maja pri Wieserju v Škofjemdvoru, dne 30. maja zbore v Košentavri v Rožu in v Št. Donatu.

k **Nemški »Schulvereine«** v posebnem oklicu naznanja, da je ta mesec 38. leto, kar je bilo to izzivalno nemško društvo ustanovljeno. Berači tem povodom za izvanredne doneske. Značilno je, da je dal v Celovcu prvi tak donesek finančni ravnatelj dr. R. Pippitz v znesku 30 K. — Za Slovence bodi to poziv, da se spomnijo naše »Slovenske Straže«.

k **Kar ob enem** jo je opravil občinski odbor v Št. Pavlu v Labudski dolini v svoji seji dne 26. aprila. Izjavil se je prvič seve zoper Jugoslavijo — bržkone, ker toliko slovenskih dijakov pušča tam svoj denar, — drugič pa je sklenil, da letos v občino ne sprejemajo letoviščarjev, ker sami nimajo kaj jesti in zato tudi tujcev ne morejo preskrbovati. Tako so se oddahnili ti »Wohlfühlertje« kar v eni sapi. Naj bodo brez skrbi: Jugoslavlani jih ne bodo nadlegovali!

k **Patriotizem kmetov** pa — grofovi Zadnji »Mir« piše prav dobro v dopisu izpod Sv. Uršule: Kmetje morajo zopet oddati za osebo 10 kg žita, ki jim je bilo prej odmerjeno za lastno potrebo. Koliko pa morajo oddati oni veliki posestniki, ki so pokupili najlepše kmetije, pa nimajo skoro nič ljudi — kakor n. pr. grof Thurn? Od kmeta se vse tirja. Oddati je moral za vojno svoje sinove, svoje hlapce, svojo živino, svoje žito in vse mogoče, nazadnje pa je moral še sam zapustiti dom ter zamenjati oralo s puško, grofje in grajščaki pa so na varnem, delajo lep dobiček z lesom, dobivajo mogoče še moko od občin, imajo svoje logarje vojaščine oproščene, da stražijo divjačino. Kdo je pač boljši patriot: ali kmet ali grajščak? — Temu vprašanju zna pač vsak odgovoriti, samo nemški grajščaki se bodo imeli vedno za patentirane patriote. To so dokazali pač tudi z znanim zadnjim svojim nastopom v gosposki zbornici.

k **Patrijotje** pa tak! Povodom cesar Karl-ovega tedna sta darovala c. kr. deželnosodni predsednik (!!) v Celovcu dr. Maks Bouvier in soproga »Südmarki« 30 kron in »Schulvereine« 20 kron. Ob isti priliki je daroval »Südmarki« celovski višji poštni ravnatelj dr. Božidar Sweceny — kakor pove ime prav velik Nemec — 30 kron. — »Štimce« dostavljajo: »Se priporoča v posmelo! Kajpak, tak »patrijotizem« je res posnemanja vreden, zlasti ker se tako ostentativno pojavlja v višjih c. kr. uradniških krogih.

k **Celovski socijalni demokratje** so dne 7. t. m. pred dež. vlado demonstrirali zlasti tudi zoper odgoditev državnega zbora in s tem zoper nemške meščanske stranke, ter za takojšen mir. Celovski nemški listi se vsled tega jeze, češ, da nočejo ničesar vedeti »von einem Bolschewikfrieden (!), von einem Hunger- und Elendsfrieden.« Med tem stoji lakota pred celovškimi vratmi.

k **Nezgode.** Vlak je povozil na cesti iz Celovca v Zrelec dne 6. t. m. kmetko hčer Ottilijo Ma her, doma iz Sel pri Zreclu. Konj se ji je splašal in povzročil nesrečo. Težko ranjeno so prepeljali v deželno bolnico. — Pri Tešinji ob Vrbskem jezeru sta zgorela dne 3. t. m. med vožnjo dva vagona slame, ki so jo užgale iskre žel. stroja.

k **Demonstracije v Celovcu.** Celovčani zadnji čas pridno hodijo pred palačo deželne vlade demonstrirati in zahtevati kruha. Celovška vlada ima za take slučaje pripravljene vojake in orožnike, a »K. T.« ji svetuje, naj opušča taka »državna počelja Seidlerjevega sistema.« Dne 7. t. m. opoldne so demonstrirali pred dež. vlado socijalni demokratje, ki kajpak sedanje hude razmere izkoriščajo v svoje politično-agitatorne namene. Saj jim pa vlada sama najbolj pripomore k temu. — Dne 8. t. m., ko je bila pri dež. vladi seja prehranjevalnega sveta, so prišli uradniki in meščani, kakih 2000 ljudi, kar je gospodo pri deželni vladi storilo hudo nervozno. Zlasti cesarski svetnik Vinko Schumy se je vsled tega vznemirjal in poleg njega dež. odbornik Hönlinger.

k **1200 »mlečnih komisarjev«**, t. j. moških, ki so vojaščine oproščeni zato, da zbirajo mleko in ga s kmetov pošiljajo v mesta, je na Koroškem! Mesta, zlasti Celovec, so pa brez mleka, ker ga jim ti »komisarji« ne oskrbujejo. Ni treba praviti, da so med Slovenci v to svrhu oproščeni zlasti nemškutarji. — Vnovčevalnica za živino ima na razpolago 112 ljudi. Lani je prodala oziroma rekvirirala 62.000 glav goveje živine in 40.000 telet.

Primorske novice.

p **Nesreča na Slapu ob Idriji.** Začetkom marca t. l. je prišla Pavla Rutar obiskat svojega moža Ivana, orožniškega stražmojstra na Slapu. Z njo je prišel tudi najstarejši sinček, 5½letni Metko. Dne 8. maja zjutraj je pa zopet odšla v Rakon Dolenjskem, kjer je živela z ostalo družino od začetka vojne z Italijo kot begunka, ostavila pa je imenovanega sinčka na Slapu pri očetu. Grozna usoda pa je hotela, da ga je ostavila za vedno. Po kosilu se je podal otrok na privoljenje očeta na bližnji travnik pred orožniško postajo in se tam igral s sosedovim bletnim Dragotinom Lapanja. Ni bil še odsoten 5 minut, kar se zasliši grozen pok. Otrok sta namreč našla ročno granato, ki se je razletela in oba vrgla na tla. Prihitevi sosedje in orožniki so videli, kako se je Dragotin nato hitro pobral in hitel k tovaršu Metkotu ter ga klical — a zaman, bil je mrtev. Mali drobec razstrelka pri ušesu je nedolžnemu otročiču bliskovito pretrgal nit življenja. — Dan na dan se dogajajo slične nesreče in vendar se oblači še sedaj ne zganejo, da bi se odstranili nevarni predmeti, ki še leže ob soški fronti vsepovsodi.

p **Strašna nesreča z ročno granato v Vipolžah v goriških Brdih.** Na vnebohod je šlo 5 otrok v starosti od 5 do 12 let, trije Karoline Školaris, dva Marije Prinčič, na precej oddaljeni travnik, kamor so nesli tablico z napisom, da se ne sme pasti na dotičnem travniku; po bližnjih travnikih pasejo namreč vojaki cele trume konj. Na travniku najdejo ročno granato, eden potegne za vrvice in — razmesarila jih je vseh pet. 9letni deček je ostal na mestu mrtev, od ostalih je eden umrl na poti v bolnico; ni upanja, da bi kateri ostal pri življenju. Strašno! — Obe materi sta sestre; prva, katere mož je v Ameriki, se je še nedavno vrnila iz begunstva; druge mož je pri vojakihi, bila je doma, oba otroka pa sta bila kot begunčka s sorodniki na Kranjskem.

p **Županstvo občine Vojsčica** se je preselilo dne 12. t. m. iz Metlike v Zagrajeo hiš. štev. 40, pošta Komen na Krasu, kar se s tem občinstvu naznanja.

p **Županstvo Kal pri Kanalu** se 1. 20. majem preseli v Dol-Kal, kjer bo nadalje uradovalo.

p **Išče** se družina Karla Zidarič iz Gorice. Kdor bi kaj vedel, naj blagovoli naznani na: Karel Zidarič, Gorica, občinski urad, ali pa na Posredovalnico za goriške begunce v Ljubljani.

Najnovejša poročila.

Poskušen napad na Pulj. Dunaj, 15. maja. (K. u.) Iz vojnega tiskovnega stana se poroča: Dne 14. t. m. na vse zgodaj je skušala sovražna motorna torpedovka vdreti v puljsko pristanišče, pa so jo naše straže pravočasno zapazile. Italijansko motorno torpedovko so potopili, posadko, obstoječo iz korvetnega kapitana in 3 moč, pa ujeli. Par ur pozneje so nekateri poizvedovalni letalci v severni Adriji naleteli na močno sovražno letalsko skupino. Razvil se je zračni boj, ki je trajal eno uro; sestreljeni sta bili 1 sovražno in 1 naše letalo.

Ogrski državni zbor o sestanku vladarjev. Budimpešta, 15. maja. (K. u.) Iz poslaniške zbornice: Grof Mihael Karolyi je interpeliral o vsebini zadnjih razgovorov cesarjev in o cesarjevem pismu princu Sikstu Parmskem. Grof Karolyi je navedel v svojem utemeljevanju, da se podaljša zveza z Nemčijo avtomatično; novi dogovori so zato popolnoma odveč. Nasprotu je ustanovitvi osrednje Evrope in proti temu, da bi sklepali vojaško konvencijo. Ogrska želi vojaško in gospodarsko neodvisnost. Zahteva, naj se pojasni vloga, ki jo je igral grof Czernin v zadevi pismem. — Ministrski predsednik dr. Wekerle je odgovoril: Sodim, da odgovarja le splošnemu pritrditvi velikega javnega mnenja Ogrske, če se podaljša in poglobi zvezno razmerje z Nemčijo. Samoobsebi umljivo je, da bodo sklenili golove vojaške dogovore, a v popolnem obsegu se ohrani samoodločevalna pravica Ogrske. Osrednja Evropa je pojem, ki se lahko zelo raztegne. Sicer se pa ne bo stavila zbornica glede na gospodarska vprašanja pred Fait accompli. Enotno postopanje se bo določilo tudi glede na poljsko vprašanje. Zveza z Nemčijo ne bo tvorila nobene ovire, da ne bi mogli stopiti v gospodarskem oziru v stik na gospodarskem polju ali da bi se ne smeli pridružiti zvezi narodov. Glede na pismo je izjavil ministrski predsednik, da je povzročilo, ker so bili potrjeni bistveni deli, v gotovi meri vzemirjenost posebno v Nemčiji, ki je pa izginila popolnoma po popravku, da je končana popolnoma cela zadeva. Bivši minister grof Czernin ni tajil, da so se razgovarjali s princem Sikstom; v kolikor so bili razgovori političnega značaja, prevzame grof Czernin za nje popolno odgovornost. Z veliko večino se je sorcel odgovor na znanje.

Nočnega čuvaja

850 kron.

Kislo vodo in vino
razpošilja
OSET, pošta GUŠTANJ, Koroško.
98% žveplo
(žvepleni prah) se odda v večjih množinah.
nude pod »Žveplo št. 1612« na upravo lista.

Mizarski pomočnik
za izdelavo pohištva se takoj sprejme. Stanovanje,
hrana oskrbljeno. M. Gogala, mizar na Bledu.
Krapina-Toplice zdravilo
(Hrvatsko) trganje
Pojasnila in revmo
prospekt zastoj. ischias
Dobra oskrba zagotovljena!

1647 IZURJENO
stenografirajo in strojepisko
SPREJME TAKOJ
dr. JOSIP FURLAN, odvetnik v Ljubljani.
Službe išče
ženska srednje starosti, ki se dobro razume na
hišna in zunanja opravila. Najraje gre na deželo.
Naslov pove uprava »Slovenca« pod števil. 1595.

JOZKA WEBER
UČITELJICA
WALDEMAR
VITEZ PL. HASZLAKIEWICZ-GOTTLIEB
C. IN KR. REZ. POROČNIK
POROČENA
LJUBLJANA, 15. MAJA 1918.
POLJANE LVOV

Račun izgube in dobička in bilanca

„Vzajemne zavarovalnice“

proti požarnim škodam in poškodbi cerkvenih zvonov v Ljubljani

za dobo od 1. januarja do 31. decembra 1917.

Račun izgube in dobička.

Izdatki	K	h	K	h	K	h	Prejemki	K	h	K	h	K	h
I. Škode:							I. Prenos upravnega prebitka					8326	10
a) v oddelku požara	315980	31					II. Zakladni prenos preteklega leta:						
delež pozavarovalnice	137664	47	178315	84			Premijska prihrana:						
b) v oddelku zvonov	100	28					a) v oddelku požara	224535	46				
delež pozavarovalnice	20	06	80	22	178396	06	delež pozavarovalnice	90323	98	134211	48		
II. Uprava:							b) v oddelku zvonov	4274	92	2980		137191	48
a) provizija			30427	61			delež pozavarovalnice	1294	92				
b) tekoči upravni stroški:							III. Zaklad za nedoločene škode:						
1. plače	52730	92					a) v oddelku požara	27825	01				
2. poštnine in pisarniške po-	12081	08					delež pozavarovalnice	9346	22	18478	79		
trebščine							b) v oddelku zvonov	2800	28				
3. kurjava, razsvetljava, najem-	5895	25					delež pozavarovalnice	1190	06	1610	22	20089	01
nina in telefon	2629	32					IV. Čista zavarovalnina po odbitku						
4. oznanila	6026	81					storni:						
5. tiskovine							a) v oddelku požara	583309	58				
6. bolniška blagajna in pokoj-	3151	36	82514	74			delež pozavarovalnice	238624	96	344684	62		
nina							b) v oddelku zvonov	1877	26				
c) davek			1852	37	114794	72	delež pozavarovalnice	744	66	1132	60	345817	22
d) sprejemnine:							V. Dohodki naloženega denarja:						
1. v oddelku požara	6312	05					obresti					15640	40
2. v oddelku zvonov	10	50			6322	55	VI. Drugi dohodki:						
III. Odpisi in drugi izdatki							a) pristojbine polic:						
IV. Zaklad za nedoločene škode:							1. v oddelku požara	6218	37				
a) v oddelku požara	42509	79					2. v oddelku zvonov	57	50	6275	87		
delež pozavarovalnice	15445	17	27064	62			b) sprejemnine:						
b) v oddelku zvonov	2700	—					1. v oddelku požara	6350	82				
delež pozavarovalnice	1170	—	1530	—	28594	62	2. v oddelku zvonov	8	50	6359	32		
V. Stanje zakladov koncem leta:							c) drugi dohodki			6440	16	19075	35
premijska prihrana:													
a) v oddelku požara	233323	84											
delež pozavarovalnice	95449	98	137873	86									
b) v oddelku zvonov	3317	86											
delež pozavarovalnice	337	86	2980		140853	86							
VI. Upravni prebitek:													
Upravni prebitek, ki se uporabi za:													
a) prispevek h kurzemu diferen-			7750	—									
čnemu zakladu			11500	—									
b) obče koristne namene in drugo			50000	—									
c) prenos na varnostni zaklad . .			7927	75	77177	75							
d) ostanek na nov račun													
					546139	56						546139	56

Bilanca.

Aktiva	K	h	K	h	K	h	Pasiva	K	h	K	h	K	h
I. Terjatev pri delničarjih	—	—	—	—	—	—	I. Ustanovni zaklad popolnoma po-						
II. Račun blagajne					5288	31	plačan						
III. Terjatev pri denarnih zavodih in							II. Varnostni zaklad					200010	—
posojilnicah:							III. Kurzni diferenčni zaklad					2250	—
a) pri hranilnicah	293304	13					IV. Premijska prihrana:						
b) poštna hranilnica, št. 51.426 L.	35564	35					a) v oddelku požara	233323	84				
» » » 68.082 M.	7215	50					delež pozavarovalnice	95449	98	137873	86		
» » » 71.966 G.	4744	46					b) v oddelku zvonov	3.317	86				
» » » 4.425 P.	3376	57			344205	01	delež pozavarovalnice	337	86	2980	—	140853	86
IV. Terjatev pri zavarovancih	64506	54					V. Zaklad za nedoločene škode:						
V. Terjatev pri poverjenikih	14987	44			79493	98	a) v oddelku požara	42509	79				
VI. Terjatev pri hipotečnih posojilih .					240	—	delež pozavarovalnice	15445	17	27064	62		
VII. Vrednostni papirji					128482	82	b) v oddelku zvonov	2700	—				
VIII. Račun uprave:							delež pozavarovalnice	1170	—	1530	—	28594	62
oprava					285	20	VI. Razni upniki:						
							a) poverjeniki	32621	66				
							b) predplačila za leto 1918	1735	14				
							c) gasilni donesek	19879	20				
							d) kolki pogodb	4130	08				
							e) kolki škod	182	11			58548	19
							VII. Saldo zavarovalnice					50560	90
							VIII. Upravni prebitek:						
							Upravni prebitek, ki se uporabi za:						
							a) prispevek h kurzemu diferen-						
							čnemu zakladu	7750	—				
							b) občekoristne namene in drugo	11500	—				
							c) prenos na varnostni zaklad . .	50000	—				
							d) na nov račun	7927	75			77177	75
					557995	32						557995	32

Ivan Elsner l. r.
član nadzornišva.

Ivan Sušnik l. r.
predsednik nadzornišva.

Jos. Pehani l. r.
ravnatelj.